

4. Paul Ernest F., Hortense noëlle M., Godswill N. N. et al. Radiosensitivity of two varieties of watermelon (*Citrullus lanatus*) to different doses of gamma irradiation. *Brazilian Journal of Botany*. 2020. Vol. 43. P. 897–905. DOI: 10.1007/s40415-020-00659-8.

5. Yankauskas A., Larionova N., Shatrov A., Toporova A. The Effect of Radionuclide and Chemical Contamination on Morphological and Anatomical Parameters of Plants. *Plants*. 2024. Vol. 13. № 20. DOI: 10.3390/plants13202860.

УДК 504.06:613

ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ В УМОВАХ ЕКОЛОГІЧНИХ КРИЗ: УРОКИ ЧОРНОБИЛЯ

Крицька Т. П.

Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

E-mail: taniakriszka81@gmail.com

Екологічні кризи є одним із найбільш значущих чинників ризику для здоров'я людини у XX–XXI століттях. Техногенні катастрофи, пов'язані з масштабним забрудненням довкілля, мають довготривалі наслідки, що проявляються не лише у фізичному погіршенні стану здоров'я, а й у психологічних та соціальних порушеннях. Особливе місце серед таких подій посідає Чорнобильська катастрофа, яка стала глобальним викликом для системи охорони здоров'я та екологічної безпеки [1, с. 45].

Наслідки Чорнобильської аварії продемонстрували тісний взаємозв'язок між станом довкілля та здоров'ям населення. Радіаційне забруднення спричинило зростання онкологічних, ендокринних та імунних захворювань, особливо серед дітей і підлітків, організм яких є найбільш чутливим до дії іонізуючого випромінювання [2, с. 112]. Водночас значна частина негативних ефектів мала відкладений характер, що ускладнило їх своєчасну діагностику та профілактику.

Окрім медичних наслідків, екологічна криза зумовила серйозні психологічні проблеми, зокрема підвищений рівень тривожності, хронічний стрес та соціальну дезадаптацію

населення. Досвід Чорнобиля показав, що недостатня інформованість і недовіра до офіційних джерел інформації посилюють негативний вплив екологічних загроз на психічне здоров'я людини [3, с. 78].

Важливим уроком Чорнобильської катастрофи є усвідомлення необхідності формування здоров'язбережувальної поведінки населення, що ґрунтується на знаннях про екологічні ризики та навичках безпечної поведінки в умовах надзвичайних ситуацій. У цьому контексті особливого значення набуває система освіти, зокрема шкільний курс «Основи здоров'я», який забезпечує формування відповідального ставлення до власного здоров'я та довкілля [4, с. 36].

Інтеграція тематики екологічних криз і наслідків Чорнобиля в освітній процес сприяє розвитку екологічної свідомості учнів, формуванню критичного мислення та готовності до дій у разі виникнення екологічних загроз. Таким чином, досвід Чорнобиля є важливим джерелом знань для збереження здоров'я людини в умовах сучасних екологічних викликів.

Список літератури:

1. Вітковський В. М. Радіоекологія. Київ : Либідь, 2012. 256 с.
2. Whicker F. W., Schultz V. Radioecology: Nuclear Energy and the Environment. Boca Raton : CRC Press, 1982. 320 p.
3. IAEA. Radiological Protection of the Public and the Environment. Vienna, 2015. 174 p.
4. Юрченко О. С. Екологічні кризи та їх вплив на здоров'я населення. *Екологія і здоров'я*. 2019. № 2. С. 34–39.